

představě něco cítit, a co při ní máme cítit. Protože ani z pojmu svobody, ani z pojmu jevu nelze takový pocit analyticky vydedukovat, a syntéza a priori je právě tak málo možná; jsme v tom veskrze omezeni na empirické důkazy, a co lze vykonat jejich pomocí, to doufám, že vykonám: totiž indukci a psychologickým postupem vykázat, že ze složeného pojmu svobody a jevu, smyslovosti harmonizující s rozumem, musí vznikat pocit slasti, totožný se zalíbením, které obvykle doprovází představu krásy.) Ostatně nepřejdu ještě tak brzy k této části zkoumání, protože první část pravděpodobně zaplní více dopisů.

1.

SVOBODA V JEVU JE TOTOŽNÁ S KRÁSOU

Nedávno jsem se již zmínil o tom, že žádná věc ve smyslovém světě není *svobodná* skutečně, ale jen zdánlivě. Pozitivně svobodnou se však věc nemůže ani *jevit*, protože svoboda je jen idea rozumu, s níž se nemůže shodovat žádný názor. Jak můžeme hledat objektivní důvod této představy v jevech, když věci, pokud se vyskytují v jevech, svobodu ani nemají, ani neprojevují? Tímto objektivním důvodem by musela být taková povaha jevů, jejíž představa nás přímo *nutí*, abychom si vytvořili ideu svobody a vztáhli ji k objektu. To musíme nyní dokázat.

Být svobodný a určen sám sebou, a být určen zevnitř, je totéž. Každé určování probíhá buď zevnějšku, nebo ne zevnějšku (zevnitř), co se tedy nejeví jako určené zevnějšku, a přece se jeví jako určené, si musíme představit jako určené zevnitř. „*Jakmile tedy myslíme určenost*, tak je neurčenost zevnějšku současně nepřímou představou určenosti zevnitř či svobody.”

Jak si nyní tuto neurčenost zevnějšku samu znovu představujeme? Na tom záleží všechno; neboť ne-